

Overpeinzingen

Lange avonden nodigen uit tot overdenken. Het afgelopen jaar vergt hier wat meer van dan andere jaren. Het hele jaar was de economie al de kluts kwijt. Noch de politieke noch de private managers van de economie hebben de kluts vooralsnog kunnen vinden.

Langzamerhand begint er wel overeenstemming te ontstaan dat de huidige malaise in de wereld-economie niet met een sisser zal aflopen. Het herstel zal enige tijd in beslag nemen, tijd die gebruikt

in betalingsbalansproblemen die geen beroep (meer) konden doen op de internationale kapitaalmarkt. Landen met overschotten, zoals China en de olieproducerende landen in de recente periode, en landen als de Verenigde Staten, die steeds kans zagen om de tekorten op de internationale kapitaalmarkten te financieren, vormden een eigen biotoop. Ten tijde van het nog redelijk functionerende Bretton Woods-systeem waren de financiers van de Amerikaanse tekorten in de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw tenminste nog de coalitiegenoten in Europa, die in ieder geval konden bogen op een min of meer zelfde visie op het politieke en economische systeem, waardoor in tijden van calamiteiten een grote bereidheid ontstond tot hervormen. De belangrijkste spelers van de recente periode zijn wezenlijk anders dan de spelers van toen en zij delen (nog) geen visie over de toekomst van het internationale systeem. Eerder is er sprake van botsende belangen, vooral omdat de nieuwe opkomende machten en/of surpluslanden nog geen goede plek hebben gekregen en gevonden in de verantwoordelijkheid voor het internationale systeem. Er is nog steeds sprake van concurrentie en vooral ook van een gebrek aan vertrouwen in elkaars bedoelingen. De pogingen om nu in G-20 verband de huidige problemen het hoofd te bieden, is een begin. De verwijten van Chinese zijde

aan het adres van de Amerikanen over het management van de financiële crisis duiden er op dat de Chinezen nog niet toe zijn aan een 'zand erover'. De Amerikanen moeten eerst nog dieper door het stof, zo lijkt de gedachte, voordat de Chinezen bereid zijn de helpende hand toe te steken. Aan een gedeelde visie zijn ze nog niet toe.

Hand

Ook de olieproducerende landen kijken met enig argwaan naar de VS. In juni van dit jaar stak Koning Abdullah nog zijn nek uit om zowel de hoge olieprijs en de betalingsbalansonevenwichtigheden op de politieke agenda te zetten. Maar de OECD-landen lijken bij prijzen van 41 dollar per vat olie deze uitgestoken hand alweer vergeten. De opvolgconferentie in Londen is al naar beneden bijgesteld. De olieproducerende landen zullen hierbij een sterk gevoel hebben van 'daar gaan we weer'. De OECD-landen tonen zich weinig consistente partners. Bij hoge olieprijs wel willen praten en bij lage niet. Terwijl deze prijsval nu aanpassingsproblemen veroorzaakt bij de olie-landen. Immers, zij zochten naar zekerheid van de vraag. En met de vraag naar olie gaat het even niet goed. Bovendien zijn deze landen van belang in de komende klimaatonderhandelingen en is het belangrijk dat zij tegen de huidige cyclus in blijven investeren in nieuwe productiecapaciteit om te voorkomen, dat de volgende prijspeik alweer ingebakken wordt. Indien het de OECD-landen ernst is met een breder gedragen internationaal politiek en economisch systeem, dan is de huidige opstelling niet erg serieus te noemen. Temeer daar er wel een beroep

wordt gedaan op de 'Sovereign Wealth Funds' van die landen, om de noodlijdende banken van nieuw kapitaal te voorzien. Zo lang het ontbreekt aan visie over het hoe en wat van het internationale systeem zal voorzichtigheid de boventoon voeren. Immers, de verliezen op de investeringen van deze fondsen in de internationale banken zijn aanzienlijk. Ook hier is het vertrouwen in de managementcapaciteiten van de VS geschaad.

Goede huize

De ineenstorting van het vertrouwen is zo breed dat knip- en plakwerk niet zal volstaan. De hoop en tevens druk op Obama om enerzijds het leiderschap over het internationale systeem op zich te nemen en tegelijkertijd de andere machten daarbij volledig te betrekken, zodat er een gedeelde visie ontstaat, is wellicht een te grote verwachting. Zijn aandacht zal in de eerste plaats opgeëist worden door de Amerikaanse samenleving zelf. Toch zal veel afhangen voor de toekomstige vormgeving van de internationale politieke en economische systeem of zijn 'Yes, we can' ook een internationale weerklank kan krijgen. Daarbij zal grote gevoeligheid nodig zijn voor de belangen van zijn potentiële partners. Hij zal van goede huize moeten komen. Lukt het niet om met andere leiders een nieuwe visie te ontwikkelen op de toekomst, dan wacht de wereld een lange periode van onrust. ■

Coby van der Linde is hoofd van het Clingendael International Energy Programme, hoogleraar Geopolitiek en Energiemanagement aan de Rijksuniversiteit Groningen en lid van de Algemene Energieraad.

Door
Coby van der
Linde

kan worden om de economische organisatie en het risicomanagement nog eens onder de loep te nemen. Zo lang de bomen tot in de hemel leken te groeien, waren waarschuwingen over zwaktes in het internationale politieke en economische systeem aan dovemansoren gericht. Er zijn immers genoeg waarschuwingen geweest in de afgelopen jaren. Eerlijkheidshalve moeten we toegeven, dat in ieder land voorbeelden te vinden zijn van 'managerial en governmental over-reach'. Wat reparatiewerk aan het bestaande systeem en wat gemorrel aan het toezicht werd steeds voldoende geacht.

Visie

Er bleek in een steeds meer internationaal verweven wereld-economie heel weinig coördinatie en discipline te bestaan. Althans niet van de afdwingbare soort. Het IMF bleef hoeder van landen